

کتابشناسی فهرستهای نسخه‌های خطی " پاکستان "

از، سید عارف نوشاهی " مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام آباد "

در این گفتار پنجاه و دو جلد فهرست نسخه‌های خطی، کارکردی تن نگارندگان معرفی شده است، که گمان می‌رود فهرست جامعی باشد. از ۵۲ جلد فهرست پیش‌گفته ۳ مجلد را خود ندیده و از دو منبع زیر نقل کرده‌ام.

۱ - " کتابشناسی فهرست‌های نسخه‌های خطی فارسی در کتابخانه های دنیا " از ایرج افشار، ۱۳۳۷ خ طهران.

۲ - مقاله " پرفسور اختر راهی زیر عنوان " مخطوطات کی حفاظت " - در مجله " فکر و نظر " اسلام آباد جلد ۱۲ - ص ۵۴۲ - ۵۵۱.

این سه جلد را در جای خود بانثانی ستاره (*) نشان داده‌ام.

این گفتار حاوی سه‌گونه فهرست‌هاست.

- ۱ - فهرست نسخه‌های خطی پاکستان، چاپ پاکستان.
 - ۲ - فهرست نسخه‌های خطی بیرون از پاکستان، چاپ پاکستان، (یک مورد)
 - ۳ - فهرست نسخه‌های خطی پاکستان، چاپ بیرون از پاکستان.
- بیجا نیست یادآور شوم که آقای احمد منزوی در مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان - اسلام آباد دست در کار نگارش " فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان " است که جامع نسخه‌های نگاهداری شده در کتابخانه‌های دولتی، خانقاهی و شخصی پاکستان خواهد بود، که در مجله " آینده " خرداد - تیرماه ۱۳۵۹ خ معرفی شده است. اثری بزرگ که انتظار ناشری را دارد.

(1) Mohammad Ashraf

1- "Persian Manuscripts in the National Museum of Pakistan at Karachi".

Prepared for the Central Committee of the

Government of Pakistan for the celebration
of the 2500th Anniversary of Foundation of
the Iranian Monarchy, 1971, Vol-I, 214P.

فهرست ۳۱۶ نسخه خطی فارسی موجود در کتابخانه موزه ملی پاکستان، کراچی .
بر حسب موضوعهای ، تاریخ ، تذکره ، داستان ، جغرافیا ، سفرنامه .

2- "Persian Manuscripts in the Nation Museum of
Pakistan at Karachi".

Department of Archaeology and Museums, Ministry
of Education, Govt: of Pakistan, Karachi, 1972,
Vol-II, 258 P.

فهرست ۳۶۲ نسخه خطی فارسی ، بر حسب موضوعهای . دستور زبان ، فرهنگ نامه ،
انشاء نگاری و نثرهای ادبی ، عروض و قافیه ، معما .

تذکر: اینجانب از طرف مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان ، اسلام آباد ،
۳۶۲۰ نسخه خطی فارسی را که از تاسیس موزه در سال ۱۹۵۱ تا سال ۱۹۷۹ در آن کتابخانه
موجود بود ، فهرست برداری کرده ام و دستنویس این فهرست (بزبان فارسی) در کتابخانه
مرکز تحقیقات فارسی موجود است .

(۲) افتخار حسین ، آغا

۳- "مخطوطات پیرس ، اردو- فارسی- سندهی- پنجابی" (بزبان اردو و انگلیسی)

A Catalogue of Manuscripts in Paris, Urdu, Punjabi and Sindhi.

ترقی اردو بورڈ، کراچی، ۱۹۶۷ م، ۶ + ۳۰ + ۳۵ ص.

فهرست ۶۱ نسخه خطی اردو، فارسی، سندی و پنجابی در کتابخانه بلیوتکنال
Bibliothèque National و موزه گیمی Guimet Museum در پاریس.

(۳) افضل ملک، محمد

۴ - فهرست اردو مخطوطات پنجاب یونیورسٹی

لائبریری (به زبان اردو) *

پایان نامه برای دریافت درجه فوق لیسانس در اردو، (M.A, Urdu) از طرف
دانشگاه پنجاب، لاهور، به راهنمایی دکتر وحید قریشی و دکتر افتخار احمد صدیقی.
فهرست کوتاه ۲۱۸ نسخه خطی اردو موجود در کتابخانه دانشگاه پنجاب، لاهور،
بعدا "در مجله ماهانه "قومی زبان" کراچی، جلد ۳۸، شماره های ۳ - ۴ - ۵ - ۶ (ژانویه
۱۹۷۱ تا ژوئن ۱۹۷۱) چاپ شده است.

(۴) امداد حسینی و دوشیزه سحر بلوچ

۵ - سنذجي ديني ادب جو کٹھلاگ (به زبان سندى)

انسٹيشيوت آف سنٽه الاچي، سنٽه يونيورسٽي، حيدرآباد، بمناسبت نمايش کتب

ديني سندي، مورخ ۷ ژانويه ۱۹۷۱ م. ۴۰ + ۲۲ ص.

فهرست ۸۹۹ کتاب چاپی سندى و ۲۵۷ نسخه خطی فارسی و عربی و سندى (بدون
شمارش نسخه ها در مجموعه ها) از مولفان منطقه سند - این نسخه ها در مراکز زیر نگاهداری
می شده اند. کتابخانه دانشگاه سند، حیدرآباد، کتابخانه سندى ادبی بورد، حیدرآباد،
کتابخانه مولانا غلام مصطفی قاسمی حیدرآباد، کتابخانه مولانا پيروهب الله شاه گوت پيرجهند
و، کتابخانه پير محب الله شاه درگاه شريف پيرجهند، کتابخانه دکتر عبدالواحد هاليپوته
دانشگاه سند، کتابخانه پير سيد حسام الدين راشدى کراچى، کتابخانه دکتر ای - کيو
انصاری، کتابخانه حاجی شیر محمد خان نظامانی تندوقیصر.

(۵) - امر وهوى، افسر صدیقی و رضوی، سيد سرفراز علی

۶ - مخطوطات انجمن ترقی اردو (به زبان اردو) انجمن ترقی اردو، کراچى،

۱۹۶۵ م، شماره ۳۲۲، نشریه، جلد اول، ۵۶۰ ص.

فهرست توصیفی ۸۵ نسخه خطی اردو در کتابخانه انجمن ترقی اردو، پاکستان - کراچی. به ترتیب موضوعی، عقاید اسلامی، فضایل و مناقب، پند و نصایح، تذکره ها، دواوین، مثنویات.
در آخر هیندلست ۱۶۸ نسخه خطی اردو (تعداد کلی مخطوطات) موجود در آن کتابخانه، و فهرست نام کسان و کتابها.

امروهون، افسر صدیقی

۷ - مخطوطات انجمن ترقی اردو (به زبان اردو) انجمن ترقی اردو، پاکستان، کراچی ۱۹۶۷ م، شماره ۳۲۹، نشریه، جلد دوم، ۳۸۴ ص.
فهرست توصیفی ۱۸۳ نسخه خطی اردو از علوم دینی، در پایان فهرست نام کسان و کتابها.

۸ - مخطوطات انجمن ترقی اردو (به زبان اردو) انجمن ترقی اردو پاکستان، کراچی، ۱۹۷۵، شماره ۳۸۱، نشریه، جلد سوم، ۴ + ۱۴۸ ص.
فهرست توصیفی ۱۵۱ نسخه خطی اردو از علوم تاریخ، طب، اخلاق، فهرست های دستنویس از کتب و مجلات موجود در آن کتابخانه، دستور زبان، اوراد و روزنامه چه، در پایان فهرست نام کسان، اداره ها، کتابها، روزنامه ها و مجله ها، چاپخانه ها و شهر و کشورها.

۹ - مخطوطات انجمن علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

انجمن ترقی اردو، پاکستان، کراچی، ۱۹۷۶ م، جلد چهارم، ۲۹۶ ص.
فهرست توصیفی ۲۴۸ نسخه خطی اردو از نشرهای ادبی، مثنوی، دیوان و کلیات، در پایان فهرست کسان، کتابها و جایها.

۱۰ - مخطوطات انجمن ترقی اردو (به زبان اردو) انجمن ترقی اردو پاکستان، کراچی ۱۹۷۸ م، شماره ۴۰۳، نشریه، جلد پنجم، ۴۰۲ ص.
فهرست توصیفی ۲۴۲ نسخه خطی اردو، بخش منظومه ها.

در پایان فهرست نام کسان، اماکن، اداره‌ها، کتابها و رسایل.

(۶) - بشیر حسین، دکتر محمد

۱۱ - فهرست مخطوطات شفیع (به فارسی و اردو و پنجابی)

در کتابخانه مرحوم پرفسور دکتر مولوی محمد شفیع باپیوستی مشتمل بر یادداشت‌های آن دانشمند فقید راجع به نسخ مزبور، گردآورده احمد ربانی " (فهرست به زبان فارسی و یادداشت‌ها به زبان اردو) .

دانشگاه پنجاب، لاهور، ۱۹۷۲ م. به یادبود صدمین سال تاسیس دانشکده

خاورشناسی دانشگاه پنجاب لاهور، ذ + ۶۵۱ + ۱۵۲ (نمونه‌ها) + ۴ ص.

(فهرست توصیفی ۴۶۹ نسخه خطی فارسی، ۱۶ نسخه اردو و ۵ نسخه پنجابی)

کتابخانه شخصی مولوی محمد شفیع در لاهور، به ترتیب موضوعی، تفسیر و علوم قرآن، حدیث، منشآت و مکاتیب، تاریخ عالم، تاریخ شبه قاره، تاریخ اسلام، تاریخ ایران، فرهنگ‌نامه، طب، تذکره، دیوان و بیاض، نجوم، نثر ادبی و قصص، شروح کتب منظوم و منثور، عرفان، فقه و اوراد، عروض، صنایع، جغرافیا، کتب متفرقه (معما، جواهرنامه، بازرگانی) و ضمیمه. در پایان فهرست نام کسان و جایها و کتابها.

۱۲ - فهرست مخطوطات شیرانی (به زبان فارسی) اداره تحقیقات پاکستان، دانشگاه پنجاب،

لاهور، ۱۹۶۸ م. شماره ۶، جلد اول، ۹ + ۱۹۷ + (۳) ص.

هیندلست ۱۵۷۳ نسخه خطی فارسی گنجینه حافظ محمود خان شیرانی (۱۸۸۵ -

۱۹۴۶) در کتابخانه دانشگاه پنجاب لاهور، به ترتیب موضوعی، تفسیر، تجوید، حدیث، تاریخ عمومی، تاریخ اسلامی، سیرت پیامبر، تاریخ هند، تاریخ ایران، تاریخ افغانستان، تاریخ اقوام و قبایل، تاریخ کشورهای غربی و آسیای میانه، تذکره، انتخاب اشعار، مناسبت‌ها.

۱ - فهرست مخطوطات شیرانی (به زبان فارسی) اداره تحقیقات پاکستان، دانشگاه پنجاب،

لاهور، ۱۹۶۹ م. شماره ۱۲، جلد دوم، ۱۹۸ - ۴۱۱ ص.

هیندلست ۱۱۰۹ نسخه خطی فارسی (شماره مسلسل ۱۰۷۴-۲۱۸۳) به ترتیب موضوعی . عرفان ، تصوف و عقاید هندوان ، فقه ، فرهنگ نامه ، نثر ادبی ، انشاء نگاری ، طب و شکار .

۱۴- فهرست مخطوطات شیرانی (به زبان فارسی) اداره تحقیقات پاکستان ، دانشگاه پنجاب ، لاهور ، ۱۹۷۳ م . شماره ۲۸ ، جلد سوم ، ح + ۱۲ - ۴ - ۸۳۵ ص .
هیندلست ۹۳۷ (+ ۲۰ نسخه که فهرست نگار نتوانسته در کتابخانه پیدا کند اما آنها را از روی دفتر ثبت نقل کرده است) . نسخه خطی فارسی (شماره مسلسل ۲۱۸۴ - ۳۱۲۱) به ترتیب موضوعی . قصص ، شروح نظم و نثر فارسی ، ریاضی ، علوم غربیه ، ستاره شناسی و تقویم ، اوراد ، انتقاد ادبی ، انساب ، آشپزی ، تاریخ گوئی ، کشاورزی ، جواهر نامه ، خطاطی ، دامپزشکی و دامپروری ، سپه گری ، فنون متفرقه ، چنددانشی ، کتب نصاب ، دستور زبان ، بدیع و بیان ، معما ، کلام و منطق ، موسیقی ، جغرافیا ، و ضمیمه .
در پایان فهرست نام کسان ، کتابها و جایبهای هر سه جلد .

(۷) - تسبیحی ، محمد حسین

۱۵- " فهرست نسخه های خطی خواجه سنا الله خراباتی " (به زبان فارسی) مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان ، راولپندی ، ۱۳۵۱ خ / ۱۹۷۲ م ، شماره ۳ ، گنجینه فهرست و کتابشناسی ، شماره ۲ . پنجاه و هفت + ۲۲۲ + (۱۰۶ نمونه ها) ۱۲۱۲ ص .
فهرست توصیفی ۵۲ اثر خطی به زبان فارسی و کشمیری از خواجه سنا الله خراباتی (۱۲۲۴ - ۲۹۷ ه . ق مدفون در جلال پور جنان ، بخش گجرات ، پاکستان) . اکنون این نسخه ها در اختیار آقای سید ریاض حسین شاه باز مانده ، خواجه خراباتی ، در لاهور می باشد .
به ترتیب حروف ، تهجی در نام کتاب .

در پایان فهرست های شش گانه . موضوعهای جزئی نسخه ها ، نام نسخه ها ، کاتبان ، الفاظ و کلمات و ماده تاریخ هایی که از روی نشانی مهرها خوانده شده است ، کسان ، جایها .

۱۶ - فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه گنج بخش .
 مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان " (به زبان فارسی)
 مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان ، راولپندی ، ۱۳۵۰ خ /
 ۱۹۷۱ م شماره ۱ ، گنجینه فهرست و کتابشناسی ، شماره ۱ ،
 جلد اول ، ۲۷ + ۸۳۴ - ۷۱ × ص ، همراه نمونه ها .
 در این مجلد ۳۰۰ شماره (شماره ثبت ۱ تا ۳۰۰ آن کتابخانه) و با احتساب رساله‌های
 مجموعه‌ها ۴۲۸ نسخه خطی فارسی ، عربی ، پنجابی ، اردو و ترکی به ترتیب الفبایی شناسانده
 شده است .

در پایان فهرست‌های هفت گانه . موضوعات جزئی نسخه‌ها ، نام مؤلفان ، کاتبان ،
 کلمات و نامهایی که از روی نشان مهرها خوانده شده است . مصراع اول اشعار پراکنده در
 نسخه‌ها ، کتاب‌ها ، جایها .

۱۷ - فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه گنج بخش
 مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان (به زبان فارسی)
 مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان ، راولپندی ، ۱۳۹۴ ه . ق / ۱۹۷۴ م
 بمناسبت صدمین سال تولد علامه دکتر محمد اقبال لاهوری (۱۲۹۴ - ۱۳۹۴ ه)
 شماره ۱۱ ، گنجینه فهرست و کتابشناسی ، شماره ۳ .
 جلد دوم . بیست و یک + ۷۵۶ (+ ۶۳ نمونه‌ها) + ۱۱ × ص .
 درین مجلد از شماره ثبت ۳۰۱ تا ۶۰۰ و رویهم با شمارش جنگها و مجموعه‌ها
 ۳۹۷ نسخه خطی فارسی ، عربی ، ترکی ، پنجابی ، پشتو ، هندی و کشمیری به ترتیب حروف
 نام کتابها توصیف شده است .
 در پایان فهرست‌های هشت گانه . (فهرست نام جلد سازان بر فهرست‌های هفت گانه
 جلد دوم افزوده شده است) .

۱۸ - فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه گنج بخش
مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان (به زبان فارسی)
مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد، ۱۳۹۶ هـ. ق/ ۱۹۷۶ م،
بمناسبت صدمین سال تولد قائد اعظم محمدعلی جناح، بنیانگذار پاکستان (۱۸۷۶ -
۱۹۷۶ م). شماره ۲۵، گنجینه فهرست و کتابشناسی، شماره ۴،
جلد سوم، بیست + ۹۳۴ + ۱۱ × ص. همراه نمونه‌ها.
درین مجلد از شماره ۶۰۱ تا ۱۰۰ و رویهم ۶۸۷ نسخه خطی فارسی، عربی،
اردو، پنجابی، پشتو، ترکی و هندی به ترتیب الفبائی نام کتاب وصف شده است.
در پایان فهرست‌های هشتگانه.

۱۹ - کتابخانه‌های پاکستان (به زبان فارسی)
مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد، ۱۳۹۷ هـ. ق/ ۱۹۷۷ م،
بمناسبت صدمین سال تولد قائد اعظم محمدعلی جناح، بنیانگذار پاکستان، شماره ۲۳،
گنجینه فهرست و کتابشناسی، ۵، جلد یکم، ۱۷ + ۵۱۳ + ۱۱ × ص.
معرفی ۲۵۷ کتابخانه دولتی و شخصی و خانقاهی و مدارسی پاکستان و مشخصات
نسخه‌های خطی زبانهای مختلف موجود در آن کتابخانه‌ها. نگارنده کتاب شخصاً "از این
کتابخانه‌ها دیدار کرده است."
از ص ۴۹۵ تا ۵۱۳، فهرست الفبائی نام کتابخانه‌هایی که نسخ خطی دارند و
آقای تسبیحی عده داده‌اند در جلد دوم آنها را معرفی کنند.

(۸) حمیدالله پشینوی، صاحبزاده

۲۵ - "هندوستان مین مخطوطات، مع دو ضمیمه جات"، (به زبان اردو).
بلوچستان بکدپو، کوپته، ۱۳۹۵ هـ / ۱۹۷۵ م، ۱۹۱ ص.
فهرست کوتاه نسخه‌های نادر و مهم به زبانهای عربی، فارسی، ترکی و اردو در
کتابخانه سعیدیه، تونک (هند)، کتابخانه عرفانیه، تونک (هند)، کتابخانه دارالمصنفین،

اعظم گوهر (هند) ، کتابخانه دانشگاه مشی کن (ان آر بور - امریکا) ، گنجینه‌های بلیگرامی ، حیدرآباد (هند) ، نمائشگاه موزه لاهور ، بمناسبت کنفرانس سران کشورهای اسلامی در لاهور ، از ۲۲ تا ۲۸ فوریه ۱۹۷۴ م .

اطلاعات مندرج در این فهرست از مقالات چاپ شده دیگران اقتباس و نقل شده است .

(۹) - خالده صدیق

۲۴ - " نسخ خطی فارسی موجود در کتابخانه‌های لاهور (پاکستان) و نظر انتقادی

بر پاره‌ای از نسخ مزبور " (به زبان فارسی) .

پایان نامه برای دریافت درجه دکتری زبان و ادبیات فارسی از طرف دانشکده ادبیات و علوم انسانی ، دانشگاه تهران ، سال تحصیلی ۴۶ - ۱۳۴۷ خ ، به راهنمایی دکتر حسن مینوچهر ، (نسخه ماشین شده آن در کتابخانه گنج بخش ، راولپندی نگاهداری می شود) . فهرست ۱۲۳۶ نسخه خطی فارسی موجود در کتابخانه‌های دولتی و شخصی لاهور .

۱ - کتابخانه عمومی پنجاب

۲ - کتابخانه موزه .

۳ - کتابخانه قلعه شاهی .

۴ - کتابخانه دانشکده مسیسی فورمین .

۵ - کتابخانه دانشکده دیال سنگ .

۶ - کتابخانه دکتر محمد باقر .

۷ - کتابخانه دکتر وحید قریشی .

۸ - کتابخانه فقیر سید نعیم الدین .

۹ - کتابخانه مولوی شمس الدین .

تنظیم این فهرست به ترتیب الفبای بعمل آورده شده است . در پایان فهرست نام

مولفان ، کاتبان ، کتابها و منابع دارد .

(۱۰) - رشید احمد .

۲۲ - " مخطوطات و نادر مطبوعات " * (به زبان اردو)

عجائب گهر ، لاهور ، ۱۹۷۱ م . جلد اول . ۵۴ ص . فهرست کوتاه ۹۴ کتاب موجود

درموزه لاهور، از آیمنا ۷۷ نسخه خطی به زبان عربی، فارسی، پشتو، ترکی، پنجابی، سانسکریت، بنگالی، تبتی، تحقانی و برمی و بقیه کتابهای چاپی کهنه و کمیاب.

۲۳ - " مفصل فهرست مخطوطات، جلد دوم، مشتمل بر ذخیره مولینا حفظ الرحمن منہاس مرحوم " (به زبان اردو) عجائب گهر، لاهور، ۱۹۷۱ م. جلد دوم.

ج + ۵۲ ص - با نمونه ها. فهرست ۱۵۴ نسخه خطی اهدائی حفظ الرحمن منہاس به موزه لاهور. نسخه ها به ترتیب زبان خود. عربی، فارسی، اردو، پنجابی، سانسکریت، هندی، گورمکھی و تبتی نشان داده شده اند.

۲۳ - " مفصل فهرست مخطوطات (جلد سوم) مشتمل بر فرامین، رستاویزات، مراسلات، مکتوبات و متفرقات " (به زبان اردو). عجائب گهر، لاهور، ۱۹۷۲ م. جلد سوم.

۱۴ + ۵۶ + ۶ ص. همراه نمونه ها.

فهرست اسناد و مدارک و فرامین و نامه ها (به زبان انگلیسی و فارسی و اردو) و جز آن که پادشاهان تیموری، سیکهان و انگلیسیان در هند، صادر کرده اند.

(۱۱) - رضوی، سید سرفراز علی

مخطوطات انجمن ترقی اردو (نسخه های اردو) بنگرید به. امروہوی، افسر صدیقی

۲۵ - مخطوطات انجمن ترقی اردو (فارسی - عربی) (به زبان اردو) انجمن ترقی اردو و پاکستان، کراچی، شماره نشریه ۳۲۶، ۱۹۶۷ م/ ۱۳۴۶ خ، ۱۳۲ (+ ۱۶ ص)، با نمونه ها. هیندلیست ۱۵۴۵ نسخه خطی فارسی و عربی کتابخانه انجمن ترقی اردو (که اکنون به موزه ملی پاکستان، کراچی منتقل شده است). نسخه های فارسی (شماره مسلسل ۱ تا ۵۹۷) به ترتیب موضوعی. چند دانشی، فرهنگ نامه، ضرب الامثال، بیاض، انتخاب اشعار، فلسفه، اخلاق، تعبیر و یا، کتب مقدسه مذهب، قرائت، علوم قرآنی، تفسیر، حدیث، عقاید، فقه، اسلامیات، عرفان، سیروسوانح اولیاء اللہ (انفرادی)، تذکره اولیاء (اجتماعی)، اوراد، فالنامه، فضایل و مناقب، هندوشناسی، قانون، آموزش و پرورش، دستور زبان، عروض، معانی و بیان، ریاضی، نجوم، طب، کیمیا، خطاطی، آشپزی، رمل، نیرنجات، جعفر، علم النفس، علم الاعداد، سپه گری، موسیقی، کلیات شعر، دیوان، مثنوی، منظومه ها، قصاید، قطعات تاریخی و ماده تاریخی، تذکره شعراء، نقد ادبی،

ادبیات، انشاءنگاری، جغرافیا، بیوگرافی، سفرنامه، تاریخ،
نسخه‌های عربی (شماره مسلسل ۹۵۸ - ۱۰۴۵) به ترتیب موضوعی، چنددانشی،
فلسفه، منطق، مناظره، کتب مقدسه، قرآت، تفسیر، حدیث، فقه، فتاوی، فرایض، عرفان،
سیرت پیامبر، اوراد، دستور زبان، معانی و بیان، جبر و مقابله، هیئت، طب، منظومه‌ها،
ادب نثری.

تذکر. بنده در سال ۱۹۷۹ م از طرف مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان،
اسلام آباد فهرست توصیفی نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه انجمن ترقی اردو را تهیه
کرده ام و دستنویس این فهرست (به زبان فارسی و اردو) در مرکز تحقیقات موجود است.
(۱۲) - زیدی، سید احمد علی

۲۶ - سنده میس اردو مخطوطات (به زبان اردو)
مرکزی اردو بورد، لاهور، ۱۹۶۹ م، ۳۲۵ ص با نمونه‌ها.
فهرست ۱۸۶ نسخه خطی اردو، در کتابخانه‌های دولتی و شخصی استان سند،
به ترتیب موضوعی. بخش منظومه‌ها: کلیات، دیوان‌ها، انتخاب اشعار، مثنوی‌ها، مرثی
با قصائد، مناجات، کتب اسلامی، متفرقه، بخش نثر: کتب اسلامی، ادبیات، تاریخ،
هیئت و نجوم، طب و کیمیا، موسیقی، متفرق.

(۱۳) - سحر بلوچ، دوشیزه.
سنتوچی دینی ادب جوکثلاگ.

بنگرید به . امداد حسینی

(14) Shaikh, C.H.
"A Concise Catalogue of Manuscripts and Mughal
official Documents belonged to Khan Bahadur
Maulvi Zafar Hasan, O.B.E."
Karachi, (1946), 32P.

فهرست نسخه‌های خطی و اسناد رسمی مغولان در کتابخانه خان بهادر مولوی
ظفر حسن.

(اکنون این کتابخانه به موزه ملی پاکستان در کراچی منتقل شده است) .

(۱۵) - صابری، نذر.

۲۸ - "مختصر فهرست مخطوطات فارسی کتب خانه".

مولانا محمدعلی مکهدی. (به زبان اردو).

مجلس نوادرات علمیه، اتک، ۱۳۹۳ هـ / ۱۹۷۳ م ۱۶۰ ص.

همیندست ۲۳۴ نسخه خطی فارسی کتابخانه شخصی مولانا محمدعلی مکهدی

(م ۱۳۵۳ هـ) در مکهد (بخش اتک، پنجاب) به ترتیب الفبائی، در پایان فهرست

مؤلفان دارد.

۲۹ - نوادرات علمیه اتک (به زبان اردو)

مجلس نوادرات علمیه اتک، اتک (۱۹۶۳ م).

۸ + ۴۰ ص.

معرفی ۱۱۱ نسخه خطی عربی و فارسی و پنجابی (بدون شمارش نسخه‌ها در مجموعه‌ها)

که مورخ ۲۲ نوامبر ۱۹۶۳ م باهتمام مجلس نوادرات علیه اتک در اتک، نمایش داده شد.

درین فهرست هیچ ترتیبی رعایت نشده است.

(۱۶) - صدیقی، مولانا ساجدالرحمن.

"فهرست مخطوطات (عربی و فارسی) مرکز تحقیق.

دیال سنگھ ترست لائبریری". جلد اول و دوم.

(۱۷) - صدیقی، دکتر غلام حسین.

۳۰ - گزارش سفر هند (به زبان فارسی)

دانشگاه تهران، ۱۳۲۶ ش، ۵۷ ص.

درین رساله عده‌ای از نسخ فارسی و عربی مهم کتابخانه‌های سرکار رامپور (هند)،

نالارناگور (دانشگاه مکهنو- هند)، مولانا حامد حسین (هند) مولوی محمد شفیع (پاکستان)،

دانشگاه پنجاب لاهور (پاکستان)، دارالعلوم اسلامیہ پیشاور (پاکستان)، کتابخانه دولتی

کابل و موزه هرات (افغانستان) اسم برده شده است. مؤلف شخصاً آنها را دیده است.

(۱۸) - عباسی، منظور احسن.

۳۱ - "تفصیلی فهرست مخطوطات عربیه پنجاب پبلک لائبریری، لاهور (به زبان اردو)

پنجاب پبلک لائبریری، لاهور، ۱۹۵۷ م، ج + ۲۸۴ ص.

- فهرست توصیفی ۲۲۴ نسخه خطی عربی کتابخانه عمومی پنجاب، لاهور، به ترتیب موضوعی، فلسفه، نجوم، سحر، منطق، تجوید، تفسیر، حدیث، فقه و اصول فقه، کلام و عقاید، اوراد و ادعیه، عرفان، اخلاق، دستور زبان، ریاضی، هیئت، طب، ادب، تاریخ، در پایان فهرست‌های سه‌گانه نام کتابها، مؤلفان و کاتبان.
- ۳۲ - "تفصیلی فهرست مخطوطات عربیه پنجاب پبلک لائبریری، لاهور، ضمیمه ۱". (به زبان اردو).
- پنجاب پبلک لائبریری، لاهور، ۱۹۶۲ م، (۲) + ۶۳ ص.
- فهرست توصیفی ۵۲ نسخه خطی عربی (ضمناً چند نسخه فارسی)، به ترتیب موضوعی، صحف، تفسیر، حدیث، اصول حدیث، فقه، اصول فقه، کلام و عقاید، اوراد و ادعیه، صرف، فرهنگ‌نامه.
- در پایان نام نامه کتابها، مؤلفان و کاتبان. این مجلد اولین ضمیمه فهرست چاپ ۱۹۵۷ فوق‌الذکر است.
- ۳۳ - "تفصیلی فهرست مخطوطات فارسیه، پنجاب پبلک لائبریری، لاهور". (به زبان اردو).
- پنجاب پبلک لائبریری، لاهور، ۱۹۶۳ م، ج + ۸۵۹ ص.
- فهرست توصیفی ۵۸۸ نسخه خطی فارسی (و ترکی و پنجابی) (بدون احتساب نسخه‌ها در مجموعه‌ها)، ظاهراً "برحسب موضوعهای نسخه‌ها".
- در پایان فهرست‌های سه‌گانه نام کتابها، مؤلفان و کاتبان.
- ۳۴ - تفصیلی فهرست مخطوطات فارسیه پنجاب پبلک لائبریری، لاهور، ضمیمه ۱. (به زبان اردو).
- پنجاب پبلک لائبریری، لاهور ۱۹۶۶ م، ب + ۲۱۸ ص.
- فهرست توصیفی ۱۲۲ نسخه خطی فارسی (نسخه‌ها در مجموعه‌ها به شماره‌های شماره‌نویسی) اهدائی پروفیسور دکتر سید اطهار علی به کتابخانه عمومی پنجاب. به ترتیب موضوعی (نه دقیق). این جلد اولین متمم فهرست چاپ ۱۹۶۳ م فوق‌الذکر می‌باشد.
- در پایان فهرست‌های نام کتابها، مؤلفان و کاتبان.

۳۵- تفصیلی فهرست مخطوطات منفرقه (اردو، پنجابی، هندی، کشمیری،

پشتو) پنجاب پبلک لائبریری، لاهور (به زبان اردو)

پنجاب پبلک لائبریری، لاهور، ۱۹۶۴ م، ۱۰۶ ص.

این فهرست ۴۳ نسخه خطی (بدون شمارش نسخه‌ها در مجموعه‌ها) را به ترتیب:

اردو، پنجابی، هندی، ترکی، پشتو و کشمیری را می‌شناساند.

در پایان فهرست نام کتابها، مؤلفان و کاتبان.

(۱۹) - عبدالرحیم، مولوی

۳۶- "لباب المعارف العلمیه فی مکتبه دارالعلوم الاسلامیه

یعنی مکتبه مشرقیه دارالعلوم اسلامیه پشاور کی فهرست کتب" به زبان اردو.

مطبع آگره اخبار - آگره (هند) (۱۳۳۶ هـ / ۱۹۱۸ م) جلد اول، ۴۵۲ ص.

فهرست کوتاه و مختلط بیش از دوهزار کتاب چاپی و خطی عربی، فارسی و اردو

موحود در مکتبه مشرقیه دارالعلوم پشاور (اسلامیه کالج کنونی) به ترتیب موضوعی. تفسیر،

حدیث، فقه (و اصول فقه و فرائض)، کلام، عرفان، قرأت، ادب، بیان، نحو، فرهنگ،

تاریخ، طب، منطق، فلسفه، هیئت، منظومه‌ها و نثرهای فارسی، کتب منفرقه. درین فهرست

احوال ۶۸۸ مؤلف درج شده است.

در پایان فهرست کتابهای اردو به ترتیب الفبائی، فهرست کلیه مؤلفان، سپس

صمیمه از کتابهای تازه بدست آمده.

۳۷- لباب المعارف العلمیه (فهرست مکتبه علوم مشرقیه اسلامیه کالج، صوبه

سرحدی). (به زبان اردو).

فیروز پرنسنگ ورکس، لاهور. (۱۳۵۷ هـ / ۱۹۳۹ م).

جلد دوم. ۳۰۶ ص.

فهرست کوتاه و مختلط نسخه‌های خطی و کتب چاپی عربی، فارسی و اردو که پس

از ۱۹۱۸ م / ۱۳۳۶ هـ در کتابخانه اسلامیه کالج وارد شده است. بر حسب موضوع. مصاحف

و تفسیر، حدیث، فقه، عقاید و کلام، تصوف و تذکیر، اخلاق، اسلامیات، سیره السبی،

تاریخ اسلام، تاریخ عمومی، تذکره‌ها (شخصی)، سفرنامه، جغرافیا و طبقات الارض،

اقتصادیات، سیاست، منطق و فلسفه، ریاضی و هندسه، نجوم، طبیعیات، کیمیا، علم‌الحيوانات، طب، مراجع، کتب مبادی ادب (لغت، صرف و نحو، عروض و قوافی، بلاغت، تذکره‌های شعراء) ادب (منثور و منظوم)، نول و افسانه، کتب متفرقه، باضمیمه فهرست کتابها که هنگام چاپ این کاتالوگ داخل آن کتابخانه شده است. درین جلد اغلب تعداد از کتب چاپی است.

در پایان فهرست نام کتابها و مؤلفان. (20) Abdullah, S.M.

38- "A Descriptive Catalogue of Persian, Urdu & Arabic Manuscripts in the Panjab University Library".

Lahore, University of the Panjab, 1942.

Vol-I, Persian Manuscripts, Fasciculus-I, History

فهرست ۱۸۸ نسخه خطی فارسی (بدون احتساب نسخه‌ها در مجموعه‌ها) در کتابخانه دانشگاه پنجاب، لاهور، به ترتیب موضوعی. تاریخ عمومی، تاریخ پیامبران، تاریخ پیامبر اسلام، خلفاء و ائمه، تاریخ ایران، هند، تیموریان (درهند) و تاریخهای مناطق محلی هند و پاکستان.

39- "A Descriptive Catalogue of Persian, Urdu & Arabic Manuscripts in the Panjab University Library".

Lahore, University of the Panjab, 1948.

Vol-I, Persian Manuscripts, Fasciculus-II, Persian Poetry.

درین محلد شماره ۱۸۹ تا ۶۰۹ نسخه‌های کتابخانه دانشگاه پنجاب لاهور است و از شماره ۶۱۰ تا ۸۹۹ گنجینه حافظ محمود شیرانی است که در کتابخانه دانشگاه نگاهداری می‌شود. به ترتیب موضوعی. منظومه‌ها و دواوین فارسی.

(۲۱) غلام حسین، حافظ

"فهرست مخطوطات (عربی - فارسی) مرکز تحقیق .

ریال سنگه ترست لائبریری "

جلد سوم .

بنگرید به . هاشمی ، محمد متین

(22) Ghulam Sarwar, Dr.

40- "A Descriptive Catalogue of the ORIENTAL MANUSCRIPTS
in the Durgah Library UCH SHARIF GILANI, Bahawalpur
State".

"مخطوطات گیلانی لائبریری الفج" (به زبان انگلیسی)

Bahawalpur, Urdu Academy, (about 1959-60) xiv+219 P.

فهرست ۳۹۰ نسخه خطی عربی و فارسی (بدون شمارش نسخه‌ها در مجموعه‌ها) موجود در کتابخانه خانقاه گیلانی در الفج گیلانیان (بخش سهاولپور، پنجاب)، به ترتیب موضوعی، قرآن و تفسیر قرآن، حدیث، فقه، ادعیه، عرفان، تاریخ، تذکره، علوم و فنون، فرهنگ‌نامه و دستور زبان، نامه‌نگاری، منظومه‌ها، قصه‌ها و مجموعه‌ها.

(۲۳) - قادری، حکیم سید شمس‌الله

۴۱ - "مخطوطات تاریخی" (به زبان اردو)

واحدبک ویو، کراچی، ۱۹۶۷ م، ۴۸ ص.

۴۳ نسخه خطی عربی و فارسی در موضوع تاریخ و تذکره متعلق به کتابخانه‌های مولانا حبیب‌الرحمان خان در حبیب‌کنج، لتن، مسلم یونیورسیتی علیگره، مسلم ایجوکیشنل کانفرنس علیگره، ملا فیروز لائبریری بمبئی، داعی الاسلام سید محمد علی ادریجانی در حیدرآباد وصف شده است. همه کتابخانه‌های فوق‌الذکر در هندوستان واقع است.

(۲۴) (کمیته جشن ملتان)

۴۲ - "غائش نوادرات و مخطوطات" (به زبان اردو)

به سلسله تقریبات جشن ملتان.

۱۰۶ (۴+) ص. نمونه‌ها.

فهرست نوادر و نسخه‌های خطی عربی و فارسی که در جشن ملتان برای نمایش عرضه شدند، از ۳۳ کتابخانه دولتی و شخصی ملتان و نواحی آن، به ترتیب کتابخانه‌ها، معرفی کوتاه هر کتابخانه و صاحب آن نیز شده است.

(۲۵) - کوکب ، قاضی عبدالنبی

۴۳ - " پنجاب یونیورسٹی لائبریری کی نادر عربی

مخطوطات کی فہرست مفصل " (بہ زبان اردو)

پنجاب یونیورسٹی ، لاہور ، ۱۹۷۵ م ، فہرس نوادرالمخطوطات العربیہ - ۱
جلد اول . ای + ۳۷۳ ص .

فہرست مشروح ۸۱ نسخہ خطی عربی کتابخانہ دانشگاہ پنجاب لاہور ، بہ ترتیب

موضوعی . علوم قرآنی ، اصول حدیث ، حدیث ، اصول فقہ ، فقہ .

درپایان فہرست‌های ، کسان ، کتابها ، جایها ، فرق و قبایل وموضوعات جزئی

نسخہ ہا .

(۲۶) - مجمع البحوث الاسلامیہ - اسلام آباد .

۴۴ - " المعرض " CURIO ROOM (بہ زبان عربی ، اردو ، انگریسی)

مجمع البحوث الاسلامیہ - اسلام آباد . (تاریخ یاد نشدہ) ،

(۱۲) + ۲۷ ص .

معرفی ۲۷ نسخہ خطی عربی ، ترکی ، فارسی ، اردو در نمائشگاہ کتابخانہ ادارہ

تحقیقات اسلامی " اسلام آباد .

(۲۷) - مشفق خواجہ

۴۵ - " جائزہ اردو مخطوطات " (بہ زبان اردو)

مرکزی اردو بورڈ ، لاہور ، ۱۹۷۹ م ، شمارہ ، نشریہ ۱۶۴ .

جلد اول . ۱۲۵۶ ص .

فہرست مشروح وتوصیفی ۲۵۵ نسخہ خطی اردو از ۱۱۸ کتاب موجود در کتابخانہ‌های

شخصی و دولتی پاکستان ، درین جلد جز دو نسخہ یکی در کتابخانہ آقای سید سعید احمد

در بہاولپور و یکی در کتابخانہ دکتور وحید قریشی در لاہور ، بقیہ ۱۹۸ نسخہ در کراچی

موجود است . در کتابخانہ‌های ۱۰ - انجمن ترقی اردو ۲ - موزہ ملی پاکستان ۳ - نرنی

اردو بورڈ ۴ - آقای محمد ایوب نادری ۵ - آقای ضمیر نیازی ۶ - آقای معین الدین عقیل

۷ - آقای فضل عظیم ۸ - آقای محمد زبیر ۹ - آقای یونس حسنی ۱۰ - آقای عبدالوہاب خان

آقای شفیق احمد فاروقی ۱۲ - آقای ناظم نقوی - اغلب نسخه‌های فهرست شده در کتابخانه‌های انجمن ترقی اردو و موزه ملی نگهداری می‌شود.

به ترتیب موضوعی، تجوید و قراءت - تفسیر - اوراد - عقاید و کلام - ردود - فقه - سلوک و آداب - عقاید هندود - تاریخ ممالک و بلاد - سیرت النبی - تذکره بزرگان دین - تذکره ائمه - تذکره علماء - تذکره ملوک - روزنامه‌چ - متفرقات - دواوین و کلیات مثنویات - قصص و حکایات - تذکره شعراء - انتخاب اشعار و بیاضها - قواعد (زبان) و شروح - ریاضی و هندسه و هیئت - موسیقی - طب - جنسیات .

نگارنده فهرست در مورد هر کتاب، نسخه‌های خطی دیگر از آن در کتابخانه‌های خارج در پاکستان و چاپهای آن را نیز تذکر داده است.

(۲۸) - منزوی، احمد

۴۶ - فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه گنج‌بخش (به زبان فارسی)

مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد.

۱۳۵۷ ش / ۱۳۹۸ هـ / ق / ۱۹۷۸ م . شماره ۴۲ .

گنجینه فهرست و کتابشناسی ۶، جلد اول (فارسی) .

بیست و چهار + ۴۳۵ ص .

فهرست ۱۵۵۸ نسخه از ۵۱۹ کتاب، به ترتیب موضوعی . ۱ - تفسیر ۲ - تجوید ۳ - درباره قرآن - با فهرست مؤلفان علوم قرآنی ۴ - ریاضی ۵ - موسیقی ۶ - ستاره شناسی و اختر بینی - با فهرست مؤلفان علوم ریاضی، موسیقی، ستاره شناسی ۷ - طبیعیات ۸ - کیمیا ۹ - پزشکی ۱۰ - چنددانشی، با فهرست مؤلفان علوم تجربی و چنددانشی .

۴۷ - فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه گنج‌بخش (به زبان فارسی)

مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد . ۱۳۵۷ خ /

۱۳۹۸ ق / ۱۹۷۸ م . شماره ۴۷، گنجینه فهرست و کتابشناسی ۷،

جلد دوم (فارسی) . ۴۳۷ - ۱۰۰۸ ص .

درین مجلد ۱۳۵۸ نسخه خطی (شماره مسلسل ۱۰۵۵۹ - ۲۴۱۷) از ۷۵۶ کتاب

فارسی (شماره مسلسل ۵۲۰ - ۱۲۷۶) بر حسب موضوع شناسانده شده است و بخش‌های

فهرست چنین ادامه می‌دارد. ۱۱ - منطق ۱۲ - حکمت و فلسفه ۱۳ - ملل و نحل
 ۱۴ - کلام و عقاید ۱۵ - عرفان ۱۶ - فلسفه عملی - با فهرست مؤلفان علوم عقلی ج ۲ .
 ۴۸ - فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه گنج‌بخش (به زبان فارسی)

مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد، ۱۴۰۱ هـ . ق /

۱۹۸۰ م، شماره ۴۸، گنجینه فهرست و کتابشناسی ۸ .

جلد سوم (فارسی) . ۱۰۰۸ - ۱۹۲۴ ص .

فهرست ۲۹۶۹ نسخه خطی (شماره مسلسل ۲۴۱۸ - ۵۳۸۷) از ۱۰۲۹ کتاب فارسی
 (شماره ۶ مسلسل ۱۲۷۷ - ۲۳۰۶) به ترتیب موضوعی ۱۷۰ - هنر خط ، ۱۸ - فرهنگ‌نامه
 ۱۹ - دستور زبان ۲۰ - نامه‌نگاری ۲۱ - بلاغت ۲۲ - عروض و قافیه ۲۳ - معما ۲۴ - متن‌های
 ادبی و شرح متن‌ها ۲۵ - داستان ۲۶ - دیوان و شرح دیوان ۲۷ - منظومه و شرح منظومه
 با اصطلاحات و اضافات هر سه جلد و فهرست مؤلفان علوم ادبی جلد سوم .
 ویژگی این سه جلد آن است که برای هر چند موضوع از یک گروه (تفسیر، تحوید،
 کلیات قرآنی) یک فهرست مؤلفان دارد .

(۲۹) - ناشناس

۴۹ - مکمل فهرست کتب فارسی به لحاظ مضمون *

لاهور، ۱۹۵۲ م، ۹۸ ص .

فهرست مختلط کتب خطی و چاپی به ترتیب موضوعی .

(۳۰) - هاشمی، مولانا سید محمد متین، صدیقی، مولانا ساجد الرحمن

۵۰ - "فهرست مخطوطات (عربی - فارسی) مرکز تحقیق

ریال سنگه ترست لائبریری" (به زبان اردو)

مرکز تحقیق، ریال سنگه ترست لائبریری، نسبت رود، لاهور .

(۱۹۷۵ م) . جلد اول، ف + ۲۴۲ ص . بانمونه‌ها .

فهرست ۹ مشروح ۱۰۹ نسخه خطی از ۷۶ کتاب عربی و فارسی (و اردو) موجود
 در کتابخانه املاک دیپال سینگ، لاهور. به ترتیب موضوعی. مصاحف، تفسیر، حدیث،
 سیرت، عرفان، اصول فقه، فقه، کلام، تجوید، تاریخ، ادب، اخلاق، طب، قیافه‌شناسی،

خطبات، اوراد، نحو، منطق، فائنامه.

در پایان فهرست‌های نام نسخه‌ها به ترتیب موضوع‌ها، مؤلفان، کاتبان و نسخه‌ها بر حسب تاریخ.

۵۱- "فهرست مخطوطات (عربی و فارسی) مرکز تحقیق

ریال سنگه ترست لائبریری" (به زبان اردو).

مرکز تحقیق، دیال سنگه ترست لائبریری، لاهور، (۱۹۷۶ م).

جلد دوم، ل + ۳۹۲ ص.

فهرست مشروح ۱۴۰ نسخه خطی از ۱۲۷ کتاب فارسی و عربی (و اردو) به ترتیب موضوعی، مصاحف، تفسیر، تجوید، حدیث، اصول حدیث، فقه، اصول فقه، کلام و عقائد، عرفان، تذکره و تاریخ، اخلاق، ادب، اوراد و اشغال، فرهنگ‌نامه، نحو، صرف، منطق، طب، فلسفه، رمل و جفر.

در پایان فهرست‌های چندگانه دارد. نسخه‌ها به ترتیب موضوعی، نام کتابها به ترتیب الفبائی، مؤلفان، کاتبان، نسخه‌ها به ترتیب زبان و تاریخ، منابع و مراجع، نام کسان، جایها و کتابها که ضمناً از آنها ذکر رفته است.

هاشمی، محمد متین و غلام حسین، حافظ

۵۲- فهرست مخطوطات (عربی و فارسی) مرکز تحقیق.

دیال سنگه ترست لائبریری. (به زبان اردو)

مرکز تحقیق، دیال سنگه ترست لائبریری، لاهور (۱۹۷۹ م)

جلد سوم، ص + ۴۷۰ ص.

حاوی فهرست مشروح ۱۹۷ نسخه خطی از ۱۷۴ کتاب عربی و فارسی (و اردو و پشتو و پنجابی و هندی) به ترتیب موضوعی، مصاحف، تراجم و تفاسیر قرآن، قرآت و تجوید، حدیث، سیرت پیامبر، مناقب، عرفان، اوراد و اشغال، تعویذات، اذکار و ادعیه، اخلاق، اصول فقه، فقه، فلسفه، مسائل فقه و عقاید، کلام، منطق، نحو، صرف، فرهنگ‌نامه، بلاغت، خطبات، انشاءنگاری، قواعد رسم الخط، ادب، تاریخ و تذکره، طب، طلسم و جادو، دامپزشکی، آشپزی، نجوم، رمل، انساب.

در پایان همان فهرست‌های نه‌گانه که در آخر جلد دوم فوق‌الذکر آمده است.